



บทความวิจัย

เรื่อง ระบบชั้นกินโกโต้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ

โดย

นางสาว ตรีนุช สรวินุตตร

รหัสนักศึกษา 05600622

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย	ระบบชั้นกินโกโตกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ
ผู้เขียน	นางสาว ตรีนุช สรวิสูตร
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร. พิภู บุชบก
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2563

บทคัดย่อ

บทความวิจัย “ระบบชั้นกินโกโตกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของระบบชั้นกินโกโตและเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของญี่ปุ่นในสมัยเอโดะจากระบบชั้นกินโกโต ตั้งแต่ ค.ศ. 1603 – 1868 โดยวิธีการศึกษาจากหลักฐานเอกสารที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในรูปแบบของหนังสือ บทความ วิจัย วารสาร และสื่อออนไลน์ที่เกี่ยวข้องกับบทความวิจัยดังกล่าว

ผลการศึกษาพบว่าระบบชั้นกินโกโตเกิดจากการที่โชกุนไม่ไว้วางใจต่อไต่เมียว และไม่ต้องการให้รวมกลุ่มเพื่อต่อต้านตนเอง จึงให้ไต่เมียวสลับกันเดินทางเข้ามายังเมืองเอโดะเพื่อรายงานตัวและมีภรรยากับบุตรเป็นเหมือนตัวประกันอาศัยอยู่ในเมืองเอโดะห้ามกลับไปที่แคว้นของตนเอง ผลจากระบบชั้นกินโกโตทำให้ญี่ปุ่นในสมัยเอโดะเกิดการพัฒนาระบบคมนาคม และการสื่อสาร เพื่อให้ไต่เมียวเดินทางมายังเมืองเอโดะได้อย่างสะดวก รวมทั้งให้โชกุนโทกุกาวะสามารถติดต่อสื่อสารกับไต่เมียวได้มากขึ้น เมื่อเริ่มมีการเดินทางและติดต่อสื่อสารทำให้เศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นเปลี่ยนไป ทำให้หันมาพึ่งพาพ่อค้ามากขึ้นกลายมาเป็นการผลิตสินค้าเพื่อการขาย การตลาดและการธนาคารเริ่มเข้ามาในสังคม ประชากรในเมืองเอโดะขยายตัวเพิ่มขึ้นจากการเข้ามาของไต่เมียวและบรรดาผู้ติดตาม ผู้คนหลากหลายอาชีพต้องการเข้ามายังเมืองเอโดะเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างแต่ละแคว้นจนเกิดเป็นวัฒนธรรมร่วมขึ้นซึ่งทั้งหมดล้วนมีผลต่อไปยังสังคมและเศรษฐกิจในยุคสมัยใหม่

คำสำคัญ ระบบชั้นกินโกโต, เอโดะ, เศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง “ระบบชั้นกินโกโต้กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ” เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450112 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก อาจารย์ ดร. พิภู บุชบก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ เอิท พราว แก้ว เชน แสตมป์ และเพื่อนทุกคนที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตลอดจนให้กำลังใจ ขอขอบคุณเกมเกนชินอิมแพค (Genshin Impact) ซึ่งเป็นเหมือนที่สำหรับให้พักผ่อนยามที่เครียดหรือยามเหนื่อยล้าจากการทำงานวิจัย และขอขอบคุณอนิเมะทุกเรื่องที่ได้ดูหรือกำลังดูอยู่ ที่ทำให้มีแรงบันดาลใจในการทำและเลือกหัวข้อวิจัยนี้มาจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

ตรีณัฐ สรวีสูตร

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	ง
บทนำ	1
การปกครองระบบศักดินา	2
ระบบชั้นกินโงไต	4
การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากระบบชั้นกินโงไต	6
สรุป	13
บรรณานุกรม	15

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ติดตามในขบวนของแคว้นโทซะไปเมืองเอโดะ

6

บทความวิจัย เรื่อง ระบบซันกินโกไตกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมญี่ปุ่นสมัยเอโดะ

1. บทนำ

ญี่ปุ่นสมัยเอโดะ (ค.ศ. 1603 – 1868) เป็นสมัยการปกครองของตระกูลโทกุกาว่า โดยโทกุกาว่า อิเอยาสึ (Tokugawa Ieyasu) ได้ล้มล้างอำนาจการปกครองของตระกูลโทโยโทมิและขึ้นเป็นโชกุนปกครองแผ่นดิน ตลอดระยะเวลาส่วนใหญ่ของยุคเอโดะนั้นับเป็นช่วงที่แผ่นดินสงบสุข ปราศจากสงครามทั้งภายในและภายนอก ตระกูลโทกุกาว่าปกครองญี่ปุ่นด้วยอำนาจทหารและดำเนินนโยบายปิดประเทศ ทำให้วัฒนธรรมภายในประเทศเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และงานช่างฝีมือ ภายหลังจากสถาปนาอำนาจของ อิเอยาสึใน ค.ศ. 1603 เขาได้ก่อตั้งรัฐบาลทหารขึ้นและย้ายเมืองหลวงไปอยู่ที่เมืองเอโดะ มีการตรอนอำนาจสถาบันจักรพรรดิ สถาบันศาสนา รวมถึงออกกฎหมายห้ามเข้าเฝ้าองค์จักรพรรดิเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากโชกุน โดยตลอดช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 17 – 18 การปกครองระบบศักดินาของญี่ปุ่นนี้เรียกว่าระบบโทกุกาว่าบาคูฮังถือว่าเป็นระบบที่เรืองอำนาจมากที่สุดและเข้มแข็งยิ่งกว่ายุคสมัยก่อนหน้านี้นี้ จนสามารถกล่าวได้ว่าระบบศักดินาแบบรวมศูนย์อำนาจของโทกุกาว่ามีสถานะมั่นคงมากที่สุด ในลักษณะศักดินาสวามิภักดิ์ที่สถาบันโชกุนใช้อำนาจโดยการรวมอำนาจของรัฐบาลกลางไว้ที่เมืองเอโดะนิยมเรียกกันว่าบาคูฟุ ส่วนรัฐบาลท้องถิ่นจะมีไคเมียวปกครอง ซึ่งไคเมียวในยุคนี้จะมีหน้าที่แค่ปกครองแคว้นของตนเอง มีอิสระในการปกครองแต่ก็ต้องตามที่รัฐบาลกลางจะให้อำนาจ ไคเมียวแบ่งออกเป็น 3 สถานะ คือ ไคเมียวฟูโด หรือ ไคเมียวบริวาร เป็นไคเมียวที่สวามิภักดิ์ต่อตระกูลโทกุกาว่าก่อนสงครามเซกิงาฮาระ ต่อมาคือไคเมียวซิมปันเป็นกลุ่มเครือญาติของตระกูลโทกุกาว่าอยู่บริเวณแคว้นที่เป็นเขตกันชนทางทหาร และสุดท้ายคือไคเมียวโทเซชะมะหรือไคเมียวชั้นนอกเป็นไคเมียวที่พึ่งมาสวามิภักดิ์หลังสงครามเซกิงาฮาระ อยู่แคว้นที่ห่างไกลจากกันออกไปมาก และเนื่องจากโชกุนรู้สึกไม่ไว้วางใจไคเมียว รวมทั้งกลัวว่าไคเมียวจะแอบซ่อนสมุทกำลังพลและเพื่อป้องกันไม่ให้ไคเมียวรวมหัวกันได้อย่างสะดวก จึงออกมาตรการควบคุมไคเมียวออกมาหลายอย่าง และหนึ่งในนั้นคือระบบสลับการเข้าเฝ้า หรือ ซันกินโกไต (Sankin - kotai)

ระบบซันกินโกไตกำหนดให้ไคเมียวสลับกันเข้ามาประจำที่เมืองเอโดะปีละ 6 เดือนหรือปีเว้นปี เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีต่อโชกุน รวมทั้งภรรยาและบุตรของไคเมียวจะต้องอยู่ประจำที่เอโดะเป็นเหมือนตัวประกันเพื่อป้องกันการแข็งขึ้นหรือการต่อต้านโชกุน ทำให้โชกุนมีอำนาจควบคุมอิทธิพลของไคเมียวเอาไว้ได้ ซึ่งในแต่ละครั้งที่ไคเมียวเดินทางไปยังเมืองเอโดะนั้นจะไม่สามารถเดินทางไปเพียงลำพังได้ แต่ต้องนำผู้ติดตามและแห่ขบวนเดินทางเข้าเมืองมาเป็นการบังคับให้ไคเมียวมีค่าใช้จ่ายในระหว่างการเดินทางจำนวนมาก อีกทั้งยังต้องสร้างที่อยู่อาศัยของตนเองในเมืองเอโดะด้วย ถือเป็น การควบคุมเงินไคเมียวไม่ให้ออกมาซื้ออาวุธและกำลังพลหรือนำเงินไปใช้จ่ายอะไรที่เป็นอันตรายต่อระบบการปกครอง ผลจากระบบซันกินโกไตนี้ทำให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาเส้นทางคมนาคม และระบบสื่อสาร จนทำให้เมืองเอโดะ

กลายเป็นมหานครที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่นมากที่สุดในโลกและกลายเป็นศูนย์กลางของประเทศญี่ปุ่น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระบบชั้นกินโกโตและผลกระทบของระบบที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ

2. การปกครองระบบศักดินา

ประเทศญี่ปุ่นในช่วงปลายศตวรรษที่ 16 ได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นระหว่างเจ้าผู้ครองแคว้นกลุ่มต่าง ๆ ที่เรียกว่า ไดเมียว แต่ความวุ่นวายก็ได้ยุติลงด้วยผู้นำ 3 คน คือ โนบุนางะ โอดะ (Nobunaga Oda) ฮิเดโยชิ โทโยโทมิ (Hideyoshi Toyotomi) และโทกุกาวะ อิเอยาสึ (Tokugawa Ieyasu) หลังจากที่โนบุนางะ โอดะกลายเป็นผู้นำในการรวมชาติคนแรกและถูกคนสนิทลอบสังหารในภายหลัง ทำให้ฮิเดโยชิได้ขึ้นมาเป็นผู้นำแทนจนได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำที่ยิ่งใหญ่ของญี่ปุ่น ต่อมาหลังจากฮิเดโยชิได้เสียชีวิตจึงเกิดการต่อสู้ระหว่างผู้สำเร็จราชการที่ฮิเดโยชิได้ตั้งไว้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1600 เรียกว่า สงครามเซกิงาฮาระ (Battle of Sekigahara) ผู้ที่ได้รับชัยชนะในสงครามครั้งนี้ คือ โทกุกาวะ อิเอยาสึ เขาได้รับการแต่งตั้งจากจักรพรรดิให้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด หรือ โชกุน (Shogun) เมื่อ ค.ศ. 1603 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองในระบบโชกุนโทกุกาวะ ซึ่งเป็นการปกครองด้วยอำนาจเด็ดขาดของโชกุนหรือเผด็จการทหาร โดยมีรัฐบาลโชกุน หรือ รัฐบาลบากูฟุ (Bakufu) เป็นผู้มีอำนาจสูงสุด มีศูนย์กลางอำนาจอยู่ที่ปราสาทในเมืองเอโดะ และมีไดาเมียวประมาณ 200 กว่าคนปกครองเขตแดนต่าง ๆ (ศิริพร ดาบเพชร, 2556: 5-6) โทกุกาวะ อิเอยาสึ ยังคงรักษาสถาบันจักรพรรดิไว้คงเดิมเหมือนในสมัยก่อน ๆ เพื่อเป็นที่ตั้งแห่งอำนาจสูงสุดในทางทฤษฎี โดยจักรพรรดิและขุนนางของจักรพรรดิจะดำรงชีพอยู่ด้วยรายได้จากภาษีอากรบางส่วน แต่ไม่มีอำนาจในการบริหารแต่อย่างใด (เชียน ธีระวิทย์, 2511: 28) เนื่องจากการไร้ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศแต่ยังเหลืออำนาจไว้อยู่ภายในราชสำนักเท่านั้นของจักรพรรดินี้ ถือเป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่ช่วยรักษาให้สถาบันจักรพรรดิญี่ปุ่นดำรงสืบมาจนถึงปัจจุบัน (พีรภัทร หัวเข็ม, 2561: 350)

ในสมัยเอโดะหรือสมัยโทกุกาวะมีการปกครองในระบบศักดินาที่มีพื้นฐานมาจากระบบการถือครองที่ดิน ใช้ระบบไดาเมียวฟุโดเป็นหนึ่งในระบบย่อยของระบบศักดินา โดยให้ไดาเมียวทุกแคว้นขึ้นตรงกับรัฐบาลส่วนกลางแต่เพียงแห่งเดียว ไดาเมียวแต่ละแคว้นสามารถแข่งขันกันเติบโตระหว่างไดาเมียวด้วยกันเองได้ แต่ห้ามแข่งกับโชกุน และต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่รัฐบาลเอโดะเป็นผู้กำหนด ห้ามหลีกเลี่ยงหรือต่อต้านโดยเด็ดขาด (พีรภัทร หัวเข็ม, 2561: 323) ที่ดินที่อยู่ภายใต้การครอบครองของชนชั้นสูงในญี่ปุ่นประกอบด้วย ที่ดินของราชสำนักจักรพรรดิ 141,151 ไร่ ที่ดินของรัฐบาลโชกุน 4,213,171 ไร่ ที่ดินของไดาเมียวขุนศึกในการปกครองของโชกุน 2,606,545 ไร่ ที่ดินของไดาเมียวฟุโดและไดาเมียวซิมปัน 9,325,300 ไร่ ที่ดินของไดาเมียวโทชะมะมะ 9,834,700 ไร่ และที่ดินของศาลเจ้าและวัดอีก 316,230 ไร่ รวม 26,437,097 ไร่ ทำให้เห็นได้ว่าเมื่อรวมที่ดินของรัฐบาลโชกุนและที่ดินของไดาเมียวขุนศึกในการปกครองของโชกุนเป็นจำนวน 6,819,716 ไร่ จะทำให้โชกุน

ได้ครอบครองพื้นที่ทำกินถึงหนึ่งในสี่ของพื้นที่ทั้งหมดของประเทศ โดยพื้นที่ตอนกลางของเกาะฮอนชูอยู่ในมือของรัฐบาลโทกุกาวะและไคเมียวฟูโด ซึ่งการครอบครองพื้นที่ยุทธศาสตร์เหล่านี้เป็นการค้าประกันความปลอดภัยในการควบคุมเส้นทางยุทธศาสตร์ที่ต้องใช้ลำเลียงทรัพยากรไปยังเมืองเอโดะ (พีร์ภัทร หัวเข็ม, 2561: 324) อย่างที่กล่าวไปว่าโชกุนมีพื้นที่ในการครอบครองอยู่ถึงหนึ่งในสี่ของประเทศ ส่งผลให้พื้นที่เหล่านั้นถูกปกครองโดยตรงจากปราสาทใหญ่แห่งเอโดะ ส่วนที่เหลือในอีกสามในสี่นั้นจะถูกปกครองโดยไคเมียวราว 250 คนที่มีพื้นที่ตั้งแต่หมื่นไร่จนถึงมากกว่าหนึ่งล้านไร่ (Mark Ravina, 1995: 1000) โดยในแต่ละแคว้นจะถูกนับเป็นหน่วยการเมืองชั้นพื้นฐานของชนชั้นนักรบ เรียกว่า สภาอิเอะ (Ie) ประกอบไปด้วยสมาชิก 3 ประเภทคือ สมาชิกต้นตระกูล เป็นผู้สืบเชื้อสายโดยตรงจากตระกูลโทกุกาวะ สมาชิกของตระกูลสาขา คือยังคงมีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับตระกูลโทกุกาวะ และสมาชิกตระกูลบริวารหรือกลุ่มผู้ใต้บังคับบัญชา มีประธานสภาคือหัวหน้าในแต่ละแคว้น และมีกฎเกณฑ์บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นสภาอิเอะจึงเป็นเหมือนฐานส่วนล่างในการปกครองโดยมีรัฐบาลโชกุนอยู่เหนือสุดในรูปแบบพีระมิด

โชกุน หรือ เซอิโตะโชกุน เดิมเป็นตำแหน่งของแม่ทัพใหญ่ที่ถูกส่งไปปราบปรามพวกอนารยชน มีมาตั้งแต่สมัยนารามาจนถึงสมัยเออัน ต่อมาได้กลายเป็นตำแหน่งสำคัญในฐานะหัวหน้าหรือผู้นำสูงสุดของรัฐบาลทหาร หรือที่เรียกว่า “บากูฟู” เปรียบได้กับเป็นสมุหนายกหรือผู้บังคับบัญชาการทหารสูงสุดของรัฐบาล ภายหลังจากที่อำนาจของจักรพรรดิเริ่มเสื่อมถอยลงในสมัยเออันตอนปลาย ตระกูลมินาโมโตะได้ขึ้นมาใช้อำนาจในการรักษาสถาบันราชวงศ์ ทำให้ตำแหน่งโชกุนจะได้รับการแต่งตั้งโดยพระบรมราชโองการขององค์จักรพรรดิ ส่วนไคเมียว เป็นตำแหน่งเจ้าเมือง หรือเจ้าผู้ครองแคว้นที่มีความสำคัญอันดับรองลงมาจากโชกุน อยู่ภายใต้การปกครองของโชกุนหรือจักรพรรดิ คำว่าไคเมียวเริ่มปรากฏในสมัยมุโรมะจิ เมื่อก่อนมีความหมายว่าหัวหน้าตระกูลที่ถือครองพื้นที่ทางการเกษตรหรือไร่นาต่าง ๆ ในประเทศญี่ปุ่น ทำให้เกิดเป็นแคว้นแคว้นน้อยใหญ่ ความยิ่งใหญ่ของแต่ละแคว้นขึ้นอยู่กับการถือครองพื้นที่หรืออาณาเขตของไคเมียว ไคเมียวจะมีเมืองและกำลังทหารของตน เมื่ออำนาจของจักรพรรดิหรือโชกุนเริ่มเสื่อมลง ไคเมียวบางแคว้นอาจจะมีการทำสงครามและตั้งตนเป็นใหญ่ บางสมัยไคเมียวบางตระกูลอาจมีอำนาจมากกว่าโชกุน (พีร์ภัทร หัวเข็ม, 2561: 350-351)

ไคเมียวในสมัยโทกุกาวะ ถูกจัดระดับเอาไว้โดยผู้ปกครองจากตระกูลโทกุกาวะ โดยแบ่งออกเป็นไคเมียวฟูโด เป็นบริวารของโทกุกาวะ อิเอยาสึที่ร่วมรบเคียงบ่าเคียงไหล่กันมา โดยเฉพาะในสงครามเซกิงฮาระ มีอยู่ประมาณ 150 คน แคว้นของพวกเขาจะตั้งอยู่ใกล้กับเมืองเอโดะ ถือเป็นพวกผู้สืบทอดอำนาจที่ตระกูลโทกุกาวะมีความไว้วางใจมากที่สุด ไคเมียวชิมป็น เป็นไคเมียวที่สืบทอดอำนาจมาจากเครือญาติหรือลูกหลานของคนในตระกูลโทกุกาวะ มีจำนวนอยู่ประมาณ 20 คน มีแคว้นอยู่บริเวณรอบ ๆ ของตระกูลโทกุกาวะ เป็นเหมือนเขตกันชนของตระกูลโทกุกาวะ และสุดท้ายคือไคเมียวโทซะมะ เป็นไคเมียวที่เพิ่งเข้ามาสวามิภักดิ์ต่อตระกูลโทกุกาวะหลังสงครามเซกิงฮาระ ถือเป็นไคเมียวชั้นนอกมีอยู่ประมาณ 100 คน ไคเมียวโทซะมะเป็น

ไต่เมียวที่โซกุนโทกุกาว่าหวั่นเกรงที่สุด เพราะหากพวกเขาสามารถรวมกลุ่มกันได้ หรือได้รับความช่วยเหลือจากต่างชาติ อาจทำให้เกิดการกบฏได้ ซึ่งความระแวงนี้ก็เป็นส่วนที่ทำให้โซกุนโทกุกาว่าปิดประเทศด้วย (วีระชัย โสคมุกดา, 2554: 179)

3. ระบบซันกินโกไต

เนื่องจากการที่โซกุนโทกุกาว่ารู้สึกไม่ค่อยไว้วางใจไต่เมียว และต้องการป้องกันไม่ให้ไต่เมียวรวมตัวกันได้อย่างสะดวก โซกุนจึงพยายามไม่ให้เหล่าไต่เมียวฝายนอกซึ่งก็คือไต่เมียวโทซะมะได้ปกครองแคว้นใกล้เคียงติดกัน โดยมีการส่งให้ไต่เมียวฝายในก็คือไต่เมียวฟูไตและไต่เมียวชิมป็นเข้าไปแทรกระหว่างกลางเพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจและคอยช่วยเป็นหูเป็นตาให้กับบากูฟูไปในตัว บางครั้งก็มีการวางแผนให้ลูกหลานของตระกูลโทกุกาว่ากับไต่เมียวฝายนอกแต่งงานกันเพื่อเปลี่ยนให้ไต่เมียวเหล่านั้นกลายเป็นฝายบากูฟูอย่างไว้วางใจได้ นอกจากนี้ยังมีตำรวจลับที่คอยตระเวนติดตามการเคลื่อนไหวของไต่เมียวด้วย (คมศักดิ์ สันติพิภพวงษ์, 2528) ในการควบคุมไต่เมียวให้อยู่ภายใต้การปกครองของโซกุนนั้น ในช่วง ค.ศ. 1615 ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาเป็นบทบัญญัติว่าไต่เมียวต้องมีปราสาทเพียงแห่งเดียวเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถชองสุ่มกำลังพลได้สะดวกสบายนัก และต่อมาใน ค.ศ. 1622 ไต่เมียวได้รับคำสั่งให้นำตัวสมาชิกในตระกูลมาพำนักที่เมืองเอโดะเพื่อเป็นการประกันความปลอดภัยในระบบการปกครอง คำประกันว่าไต่เมียวจะไม่ทรยศต่อรัฐบาล โดยระบบนี้ได้ดำเนินการต่อมาเรื่อย ๆ จนออกเป็นกฎหมายชัดเจนใน ค.ศ. 1635 ระบบนี้ก็คือระบบสลักกันเข้าเฝ้า หรือระบบซันกินโกไต (พิรภัทร หัวเหิม, 2561: 334-335)

Sankin Kotai หรือระบบสลักกันเข้าเฝ้า มีความหมายแยกตามตัวอักษรได้คือ คำว่า Sankin แปลได้ว่าการรายงานสำหรับการรับใช้ ส่วน Kotai อ้างอิงถึงการผลัดกัน สลักกัน (Andrew Tenerio, 2563) ระบบซันกินโกไตได้พัฒนามาจากขนบประเพณีของซามูไรตั้งแต่สมัยเฮอัน นอกจากการรับราชการทหารในช่วงสงครามแล้ว พวกเขาที่ต้องการที่จะได้รับใช้ดูแลเจ้านายของตนเองในยามสงบด้วย ต่อมาเมื่อรัฐบาลทหารเข้ามาตั้งฐานในคามากุระใน ค.ศ. 1186 ระบบนี้ก็ได้กลายเป็นธรรมเนียมว่าโกเค็นิน (ผู้ดูแลส่วนบุคคลของโซกุน) จะต้องมาอาศัยอยู่ที่นั่นอย่างถาวร หรืออย่างเช่นในกรณีของชูโกะ (ผู้ว่าการทหาร) และจิโตะ (เสนาบดี) ก็ต้องรับราชการที่นั่น ทำให้ข้าราชการคนสำคัญส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่บริเวณใกล้ ๆ กับเจ้านายของตนเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าประจำการ รวมถึงการให้ครอบครัวอยู่ที่นั่น จนถึงศตวรรษที่ 16 ในสมัยของอิเดโยชิที่มีอำนาจมากพอที่จะให้ไต่เมียวของเขาไปประจำการใกล้ส่วนกลางที่ฟุชิมิหรือโอซาก้าเป็นเวลา 3 – 5 ปีต่อครั้งและให้กลับสู่แคว้นของตนเองเพียง 6 เดือนหรือ 1 ปี พวกเขาจะต้องมอบภรรยาและลูกของข้าราชการรวมทั้งเครือญาติของพวกเขาไว้เป็นตัวประกันที่โอซาก้าครั้งละหลายเดือน หรือบางทีก็ให้อยู่ถาวรด้วย ดังนั้นระบบซันกินโกไตในสมัยของโซกุนโทกุกาว่าจึงได้รับอิทธิพลมาจากสมัยก่อนนั่นเอง (Desley Petersen, 1987: 158-159)

การใช้ระบบซันกินโกไตในการปกครองไคเมียว คือ การกำหนดให้ไคเมียวสลับกันเข้ามาประจำที่เมืองเอโดะปีละ 6 เดือน เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อโชกุน ภรรยาและบุตรของไคเมียวต้องอยู่ประจำที่เมืองเอโดะเสมือนเป็นตัวประกันไม่ให้ไคเมียวต่อต้านโชกุน ทำให้โชกุนควบคุมอำนาจและอิทธิพลของไคเมียวได้ (ศิริพร ดาบเพชร, 2556: 10) ซึ่งไคเมียวต้องเข้าไปรายงานตัวที่เอโดะเพื่อแสดงให้เห็นถึงความเคารพและจัดหาความช่วยเหลือให้กับโชกุน เช่น ภายใต้อำนาจที่อยู่ที่เมืองหลวง ไคเมียวต้องสร้างและวางแผนงานอยู่ที่เมืองหลวง รวมทั้งมีหน้าที่ช่วยเหลือในการก่อสร้างต่าง ๆ และโครงการวิศวกรรมในเมืองหลวง ดังนั้นไคเมียวแต่ละคนจึงต้องจัดหาเครื่องมือ แรงงาน และเงินเพื่อใช้ในการก่อสร้าง อย่างเช่นการสร้างปราสาทในเมืองเอโดะ ซึ่งเป็นที่พำนักของโชกุนตระกูลโทกูงาวะและเป็นกลายมาเป็นที่พำนักของจักรพรรดิในปัจจุบัน โดยในนิฮง โชกิ (Nihon Shoki) หรือพงศาวดารของญี่ปุ่นได้อธิบายเกี่ยวกับรายละเอียดของซันกินโกไตไว้ 2 ประเด็น คือ ไม่มีใครได้รับอนุญาตให้รวบรวมกองกำลังของตนเองภายในของเขตเมืองหลวง และห้ามไม่ให้ใครเข้ามาจับคู่พร้อมทหารม้ามากกว่า 2 คน ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้ไคเมียวมีกองทัพที่แข็งแกร่งที่ต่อไปอาจเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของโชกุน (Andrew Tenorio, 2563)

ใน ค.ศ. 1862 เกิดการปฏิรูประบบซันกินโกไต ทำให้ภาระหน้าที่ของไคเมียวลดน้อยลง ระยะเวลาในการพำนักอาศัยในเมืองเอโดะก็ลดน้อยลง เหลือเพียงทุก ๆ 3 ปีเท่านั้น ในส่วนของภรรยาและลูกที่อาศัยอยู่ที่เอโดะเป็นตัวประกัน จากการปฏิรูปทำให้บุตรชายของไคเมียวสามารถกลับไปหาไคเมียวได้ แต่พวกเขาอาจต้องอยู่ในฐานะผู้สังเกตการณ์แทนที่จะเป็นตัวประกัน และหลังจากการปฏิรูปในศตวรรษที่ 19 อำนาจของไคเมียวค่อย ๆ กลับมา ไคเมียวเป็นอิสระจากภาระหน้าที่ของระบบซันกินโกไต ทำให้โชกุนเริ่มตระหนักถึงความผิดพลาดในการให้อิสระกับไคเมียวมากเกินไปและพยายามจะนำระบบซันกินโกไตกลับมา แต่ไคเมียวหลายคนก็คัดค้านคำสั่งดังกล่าว ระบบซันกินโกไตจึงถูกยกเลิกอย่างเป็นทางการใน ค.ศ. 1867 (Andrew Tenorio, 2563)

การเดินทางมายังเมืองเอโดะของไคเมียวตามระบบซันกินโกไตนั้น ไคเมียวห้ามเดินทางมาเพียงคนเดียวแต่ต้องเดินทางมาเป็นขบวนแห่พร้อมนำผู้ติดตามมาด้วย ซึ่งขนาดของผู้ติดตามนั้นขึ้นอยู่กับภูมิลำเนาของโคคุดากะ (Kokudaka) ตามฐานะของไคเมียวแต่ละคน โดยโคคุดากะหรือโกคุ (Koku) นี้หมายถึงระบบการกำหนดมูลค่าที่ดินเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีภายใต้ผู้สำเร็จราชการแทนโชกุนโทกูงาวะและแสดงคุณค่านี้ในรูปของข้าวโกคุ โดยทั่วไปแล้ว 1 โกคุ (เทียบเท่ากับห้าบุเชล (bushel)) มักถูกมองว่าเทียบเท่ากับข้าวเพียงพอที่จะเลี้ยงคนหนึ่งคนได้เป็นเวลาหนึ่งปี ผู้ที่มีโกคุมากกว่า 200,000 โกคุ อาจมีชาмуไร 15 – 20 คน ทหารเดินเท้า 120 – 130 คน และผู้ติดตามอีก 250 – 300 คน และสำหรับผู้ที่มีโกคุต่ำกว่า 10,000 คน อาจมีชาмуไร 3 – 4 คน ทหารเดินเท้า 20 คน และผู้ติดตามอีก 30 คน (Desley Petersen, 1987: 162) อย่างเช่นกรณีของแคว้นขนาดใหญ่อย่างแคว้นโทเซะ จากการประเมินฐานะขุนนางด้วยระบบโคคุดากะทำให้ไคเมียวยามาอูชิ (Yamauchi) มีผู้ติดตามประมาณ 2,000 คน คอยติดตามเขาในการเดินทางไปกลับระหว่างเมือง

เอโดะและแคว้น ครั้งที่มีผู้ติดตามมากที่สุดคือใน ค.ศ. 1690 จำนวน 2,775 คน ดังที่ปรากฏข้อมูลในตารางข้างล่าง (Constantine Vaporis, 1997: 29-30)

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ติดตามในขบวนของแคว้นโทซะไปเมืองเอโดะ

ปี	กลุ่มล่วงหน้า	กลุ่มหลัก	กลุ่มปิดท้าย	รวม
1645	-	-	-	1,477
1676	278	1,249	-	1,527
1680	320	1,413	66	1,799
1682	291	1,375	-	1,666
1684	436	1,269	320	2,025
1688	471	1,474	586	2,531
1690	430	1,592	753	2,775
1698	644	1,525	446	2,615
1718	-	-	-	1,799

(ที่มา : ข้อมูลจาก YKS, Vols. 18, 43, 58, 65 และ 89)

4. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมจากระบบซันกินโกไต

4.1 การคมนาคมและการเดินทาง

ภายหลังจากที่รัฐบาลโชกุนประกาศใช้ระบบซันกินโกไตทำให้ไคเมียวต้องเดินทางมายังเมืองเอโดะก่อให้เกิดการอพยพโยกย้ายของไคเมียว ซามูไร และผู้ติดตามจำนวนมากที่ต้องเข้ามาพักนักอาศัยอยู่ในเมืองเอโดะเป็นระยะเวลายาวนาน ประกอบกับการที่ไคเมียวแต่ละคนต่างแข่งขันกันนำสิ่งของ และเครื่องบรรณาการมากมายมามอบให้แก่โชกุนเพื่อแสดงความจงรักภักดี ผลที่ตามมาคือการพัฒนาาระบบคมนาคมที่เกิดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางระหว่างเมืองเอโดะและแคว้นต่าง ๆ ที่ไคเมียวปกครองอยู่ (สุพลัซ เตชะบุรณ์, 2560: 378-379) การที่ไคเมียวจากทุกแคว้นเดินทางมุ่งตรงมายังเมืองเอโดะจากหลายทิศทางทำให้เกิดเป็นถนนสายหลักที่ไคเมียวแคว้นต่าง ๆ ต้องใช้เดินทางเป็นประจำอยู่ 5 เส้นทาง คือ ถนนโทไคโด (Tokaido) ถนนนากะเซนโด (Nakasendo) ถนนโอชูไคโด (Oshu Kaido) ถนนโคชูไคโด (Koshu Kaido) และถนนนิโกะไคโด (Nikko Kaido) เรียกรวม ๆ ทั้ง 5 สายว่า ถนนโกไคโด (Gokaido) โดยถนนทั้ง 5 สายนี้เป็นถนนที่อยู่ภายใต้ความดูแลของรัฐบาลโดยตรง รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและใส่ใจกับการคมนาคมทางบกเป็นอย่างมาก โดยถือว่าการมีสภาพถนนที่ดีได้รับการบำรุงรักษาอย่างเสมอ อย่างน้อยบนถนนสายหลักอย่างถนนโกไคโดที่ควรจะมีสภาพที่ดีอยู่เสมอเนื่องจากถนนโกไคโดนี้เป็นเหมือนสัญลักษณ์ของรัฐบาลและเป็นการสะท้อน

ให้เห็นถึงอำนาจที่รัฐบาลมี บนเส้นทางทั้งหลายเหล่านี้จะมีสถานที่ให้พักแรมอยู่เป็นระยะ พร้อมทั้งมีการจัดเตรียมคนกับม้าจำนวนหนึ่งไว้คอยให้บริการคนของทางการ สิ่งเหล่านี้เกณฑ์มาจากหมู่บ้านที่อยู่ในละแวกใกล้เคียง ซึ่งกลายมาเป็นภาระหนักหน่วงของชาวนา ส่วนแคว้นต่าง ๆ ที่อยู่นอกเหนือเส้นทางหลักทั้ง 5 สายนี้ก็ได้พยายามสร้างถนนในแคว้นของตนเองให้มาเชื่อมกับถนนสายหลักด้วย (คมศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์, 2528: 41)

หนึ่งในวิธีที่ใช้ควบคุมระบบชั้นกินโกโตคือการใช้ เซกิโช (Sekisho) หรือ ป้อมจุดตรวจ เป็นเหมือนด่านเก็บภาษีสินค้า จุดตรวจนี้ตั้งวางอยู่ทั่วญี่ปุ่นบนถนนสายหลัก ในช่วงแรกไม่ได้มีไว้เพื่อหวังเก็บภาษีแต่เพื่อเป็นการป้องกันการหลบหนีของเด็กกับผู้หญิงที่เป็นตัวประกัน และเพื่อสกัดกั้นการลอบขนอาวุธไปก่อการร้ายในเมืองเอโดะ เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่ไคเมียวพยายามลักลอบนำภรรยาและลูกออกนอกเมืองหรือพยายามนำอาวุธเข้ามาภายในเมือง สิ่งนี้กลายเป็นที่รู้จักในชื่อ “iri-deppo ni de-onna” หรือ “ผู้หญิงที่ออกไปและอาวุธที่เข้ามา” (Andrew Tenorio, 2563) สำหรับตามแนวแม่น้ำลำธารที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ก็ห้ามสร้างสะพาน ให้ใช้วิธีการลุยน้ำหรืออาศัยเรือแพข้ามไป (คมศักดิ์ สันติพิฤกษ์วงศ์, 2528: 41) ในช่วงต้นศตวรรษที่ 17 มีจุดตรวจ 53 แห่งได้รับการจัดตั้งขึ้นบนถนนโกโคโต จากการเริ่มต้นเพื่อควบคุมการเคลื่อนไหวของกองกำลังไคเมียว ต่อมาได้ขยายไปถึงการตรวจตราทั่วไป การขนส่งอาวุธ และการปฏิบัติตามกฎระเบียบของระบบชั้นกินโกโต ในการผ่านจุดตรวจสอบจำเป็นต้องมีใบอนุญาตในการเดินทางอย่างใดอย่างหนึ่งในสองประเภทนี้ คือ ใบอนุญาตการเดินทาง (Sekisho Tegata) ออกโดยเจ้าหน้าที่รัฐและไคเมียวที่ได้รับมอบหมายเพื่อเดินทางผ่านสถานีใดสถานีหนึ่ง และอีกประเภทคือหนังสือเดินทาง (Orai Tegata) โดยทั่วไปจะออกที่ศาลเจ้าและวัดโดยเจ้าหน้าที่หมู่บ้านและผู้ดูแลภายใน ซึ่งมีความสะดวกกว่าเพราะสามารถใช้สำหรับการเดินทางหลายสถานีได้ตามต้องการ โดยหลักการแล้วใบอนุญาตการเดินทางจะถูกตรวจสอบที่จุดตรวจและในบางกรณีก็จำเป็นที่จะต้องมีการตรวจร่างกายของผู้หญิงหรือเด็กเพื่อยืนยันว่าตัวตนของบุคคลตรงกับที่อธิบายไว้ในใบอนุญาตนั้นหรือไม่ (Constantine Vaporis, 1995: 27-28)

ในการพัฒนาระบบคมนาคม รัฐบาลโทกุกาวะได้พัฒนาระบบสื่อสารทางบกควบคู่ไปด้วย รัฐบาลได้เข้ามาควบคุมระบบการสื่อสารภาคพื้นดิน มีการตั้งระบบไปรษณีย์โดยมาเร็วผ่านเส้นทางหลักโกโคโต มีบริการขนส่งไปรษณีย์มากกว่า 200 แห่ง ตั้งอยู่ตามทางหลวงสายหลักและถนนสาขา มีการใช้แรงงานลาดตระเวนของหมู่บ้านที่อยู่บริเวณถนนสัญจรในการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานด้านการสื่อสาร และการขนส่งสินค้าจากการพัฒนาระบบสื่อสารของรัฐบาลนั้นทำให้บรรดาไคเมียวต้องพัฒนาและปฏิบัติตามเพื่อให้แคว้นของตนเองมีระบบการสื่อสารที่ดีเหมือนกันกับของรัฐบาล ระบบการสื่อสารได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความต้องการทางการเมืองของรัฐบาลและสภาพเศรษฐกิจในสังคม ไคเมียวและบรรดาข้าราชการทั้งหลายจึงถูกมอบหมายหน้าที่ให้ดูแลอย่างเป็นทางการ เครือข่ายการสื่อสารนี้ทำให้คนทั่วไปสามารถเดินทางไปตามถนนได้เพิ่มมากขึ้น และทำให้เกิดการพัฒนาการเดินทางและการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่หลักใน

ฐานะศูนย์ขนส่งแล้ว สถานีส่วนใหญ่ยังทำหน้าที่เป็นจุดพักผ่อน พื้นที่นั้นหนาแน่นและเป็นศูนย์สื่อสารข้อมูล อีกทั้งบางสถานีก็ยังเปิดให้บริการเป็นโรงแรมขนาดเล็กเพื่อรองรับนักเดินทางที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นด้วย (Constantine Vaporis, 1995: 26-27)

4.2 สังคมและวัฒนธรรม

ระบบชั่งกินโกโตทำให้ฐานะของไคเมียวต้องอ่อนแอลง เพราะการใช้ชีวิตสองทาง คือ ครึ่งหนึ่งอยู่แคว้นของตนเอง อีกครึ่งหนึ่งอยู่เมืองเอโดะ ทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก เช่น ค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปกลับระหว่างเมืองเอโดะและแคว้นของตนเอง ซึ่งไคเมียวจะต้องนำบริวารติดตามไปจำนวนมาก บางครั้งขบวนเดินทางยาวเหยียด มีผู้ติดตาม 4,000 – 5,000 คน เพื่อให้สมกับฐานะศักดินาของตนเอง สำหรับไคเมียวบางคนแค่ค่าเดินทางไปยังเมืองเอโดะเพียงอย่างเดียวก็สามารถทำให้เขายากจนได้เลยทีเดียว และการใช้ชีวิตในเมืองเอโดะก็มีความฟุ่มเฟือยเป็นอย่างมากเพราะความที่เป็นเมืองใหญ่ และยังต้องคบหาสมาคมกับคนในตระกูลโทกุกาวะ และไคเมียวแคว้นอื่น ๆ อีก ย่อมมีการแข่งขานมีกันและกัน (คมศักดิ์ สันติพิภพวงศ์, 2528) ซึ่งผลกระทบทางการเงินของบรรดาไคเมียวนั้นก็ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขาในเมืองเอโดะเช่นกัน กล่าวคือจำนวนเงินที่พวกเขามีเป็นเหมือนตัวกำหนดว่าพวกเขาสามารถทำหรือไม่สามารถทำอะไรได้บ้าง ไม่ว่าจะเป็นการซื้ออาหารนอกบ้านหรือเครื่องดื่มที่ร้านอาหาร การไปดูละครเวทีและการว่าจ้างครู ทำให้ระบบชั่งกินโกโตนี้มีทั้งกลุ่มคนที่เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยที่ต้องจากบ้านห่างไกลครอบครัวและมีภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมาก แต่บางคนก็เห็นด้วยหรือในที่นี้ก็คือบางกลุ่มอาชีพ กลับมองว่าสิ่งนี้เป็นโอกาสที่ดีและพยายามที่จะไขว่คว้าโอกาสที่พวกเขาอาจจะได้รับมอบหมายงานให้ไปยังเมืองเอโดะ เช่น นักปราชญ์ แพทย์ จิตรกรช่างฝีมือชั้นสูง และผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ เป็นต้น เพราะพวกเขาสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับเพื่อนร่วมงานจากแคว้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะของตนเอง (Constantine Vaporis, 1997: 33-34)

ในสมัยเอโดะ ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมการจดบันทึกประจำวันมากมายจากหลากหลายชนชั้นที่เล่าถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของตนเอง ทำให้สามารถมองเห็นสภาพสังคมในยุคสมัยนั้นผ่านมุมมองการเขียนของเขา หนึ่งในนั้นก็คือสมุดบันทึกประจำวันของโมริ มาซานะ (Mori Masana) จากตระกูลโมริ ตระกูลซามูไรแห่งแคว้นโทเซที่ทั้งตัวเขา พ่อของเขา และปู่ของเขาต่างเขียนบันทึกเก็บเอาไว้อย่างชัดเจน (Constantine Vaporis, 2012: 25) โดยใน ค.ศ. 1828 เขาได้เดินทางไปเรียนหนังสือที่เมืองเอโดะเป็นครั้งแรก ในระหว่างการเดินทางเขาได้แวะพักที่เมืองเกียวโต ทำให้เขาได้เที่ยวชมศาลเจ้า วัด และปราสาทนิจิ (Nijo Castle) อีกทั้งยังได้ชมนิทรรศการสมบัติทางศิลปะของวัดนันเซ็นจิ (Nanzen-ji Temple) และวัดชินเกียวจิ (Shingyo-ji Temple) และตลอดทางไปเมืองเอโดะเขาเดินทางผ่านเมืองปราสาทไม่น้อยกว่า 16 แห่ง เขาได้กล่าวไว้ว่ากำแพงและประตูของปราสาทใหญ่มาก เขาได้จัดอันดับไว้ให้ปราสาทเมืองฟุชู (Fuchu) ใหญ่ที่สุดในประเทศรองลงมาเป็นปราสาทเมืองโอซาก้า และที่เห็นได้ชัดเจนเลยคือประชาชนในเมืองดูร่ารวยมาก

ต่างกับผู้ดูแลหรือเหล่าชาмуไรที่ดูยากจนขัดสน มาซานะถือว่า 3 มหานครอย่างโอซาก้า เกียวโต และเอโดะได้สร้างความประทับใจให้เขาเป็นอย่างมากอย่างที่เขากล่าวว่า

“เมื่อฉันมาถึงเมืองเกียวโต มันก็เป็นเหมือนกับที่ฉันคิดไว้ แพ้ชั้นของผู้หญิงและผู้ชายสวยงามกว่าที่โอซาก้าเป็นสองเท่า หลังจากที้ออกมาจากแคว้นโทซะ ฉันรู้สึกประหลาดใจกับความรุ่งเรืองของแคว้นมารุกาเมะ พอเดินทางไปถึงเมืองโอซาก้าที่นั่นก็มีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่าเมืองมารุกาเมะอีกสิบเท่า และในเกียวโตก็ดูดียิ่งกว่าโอซาก้าไปอีกสองเท่า” (Constantine Vaporis, 1997: 38)

สำหรับเมืองเอโดะนั้น มาซานะได้กล่าวไว้ว่าเมืองเอโดะเป็นเมืองที่ใหญ่กว่าเกียวโตและโอซาก้าสิบเท่า ยิ่งในย่านชิทายะ (Shitaya) และย่านอุเอโนะ (Ueno) ยิ่งมีความมั่งคั่งมากกว่าอีกสองเมือง เมืองเอโดะมีสภาพแวดล้อมเหมือนกับต่างประเทศและภาษาในเมืองเอโดะก็ฟังยากมาก ๆ โดยครั้งแรกที่มาซานะไปเรียนเขาไม่เข้าใจที่อาจารย์ของเขาพูดเลย แต่ต่อมาภาษาเอโดะก็เริ่มได้รับความนิยมในช่วงต้นศตวรรษที่ 19 จนทำให้เมืองที่อยู่นอกโทกุกาวะต้องสอนการสื่อสารและการใช้ภาษาเอโดะ การเดินทางไปยังเมืองเอโดะของมาซานะในครั้งแรกนั้นเขาได้ทั้งประสบการณ์และความรู้ รวมทั้งทำให้เขาได้เริ่มเห็นบริบทต่าง ๆ ที่กว้างขึ้น และในการเดินทางไปยังเมืองเอโดะเป็นครั้งที่สองของเขาใน ค.ศ. 1829 เขาสามารถเปรียบเทียบสิ่งที่เขาเห็นและประสบการณ์ต่าง ๆ ได้ชัดเจนขึ้น เขาเริ่มเดินทางโดยการนั่งเรือจากท่าเรือเมืองโคจิ (Kochi) ไปยังเมืองโอซาก้า และเมื่อเดินทางผ่านเมืองโทคุชิมะ (Tokushima) มาซานะสังเกตเห็นว่าอาคารในเมืองมีลักษณะคล้ายกับที่เขาเคยเห็นที่เมืองเอโดะ ไม่เพียงแค่อุบัติการณ์แต่ยังรวมถึงสภาพเศรษฐกิจและประเพณีของชาวเมืองด้วย (Constantine Vaporis, 1997: 37-40)

เนื่องจากระบบซันกินโกไตทำให้เห็นได้ว่าระบบนี้มีส่วนช่วยในการดึงดูดของกลุ่มคนที่มีการศึกษาในวงกว้าง รวมถึงเหล่านักปราชญ์ ผู้เชี่ยวชาญ นักกวี แพทย์ จิตรกร ศิลปินและช่างฝีมือ ได้มีโอกาสเรียนรู้แหล่งความรู้ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมที่ไม่มีในแคว้นอื่น ๆ ซึ่งประสบการณ์ในเมืองเอโดะนั้นได้ส่งอิทธิพลต่อบุคคลอื่นเป็นรูปแบบพีระมิด คือ มีอิทธิพลต่อผู้คนจำนวนมากเกินกว่าแค่ผู้ที่เดินทางไปเมืองเอโดะและผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองเอโดะ เมื่อผู้คนเดินทางกลับบ้านหลังจากพำนักอยู่ที่เมืองเอโดะเป็นระยะเวลาหนึ่ง ศิลปินบางคนไม่เพียงแต่นำผลงานของเขากลับไปเท่านั้น แต่ยังนำทักษะความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ที่พวกเขาได้เรียนรู้กลับไปด้วย เมื่อกระแสน้ำจากเมืองเอโดะไปสู่แต่ละแคว้น พวกเขาก็ได้เสริมสร้างชีวิตและวัฒนธรรมในพื้นที่โดยรอบของแคว้นตนเองเป็นการยกระดับวัฒนธรรมของทั้งประเทศ และประเด็นสำคัญคือไม่ใช่วัฒนธรรมเมืองเอโดะเพียงอย่างเดียวที่มีอิทธิพลต่อแคว้นอื่น ๆ แต่ยังมีวัฒนธรรมของแคว้นอื่น ๆ ที่มีอิทธิพลต่อเมืองเอโดะและวัฒนธรรมระหว่างแคว้นที่ผ่านตัวกลางอย่างเมืองเอโดะด้วย ทำให้เมืองเอโดะไม่เพียงเมืองในการส่งออกทางวัฒนธรรมไปยังแคว้นต่าง ๆ แต่ยังเป็นสื่อกลางทางวัฒนธรรมให้แคว้นทั้ง 200 กว่าแคว้นทั่วประเทศได้มาโต้ตอบเผยแพร่ให้กันและกัน เมืองเอโดะจึงเป็นจุดเชื่อมต่อทางวัฒนธรรมที่เป็น

สถานที่ที่เหล่านักวิชาการ ศิลปิน และช่างฝีมือจากแต่ละแคว้นถูกดึงเข้ามา โดยเป็นผลมาจากระบบชั้นกินโกไตที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างแคว้นที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในประเทศญี่ปุ่น (Constantine Vaporis, 1997) นอกจากการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นจะทำให้ชาวญี่ปุ่นรู้สึกถึงความสามัคคีในชาติและวัฒนธรรมที่ช่วยกระตุ้นให้เกิดความทันสมัย ทำให้ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมร่วมกันและกลายเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วย อันเป็นผลต่อไปยังยุคสมัยใหม่ ยกตัวอย่างเช่นอิทธิพลจากวัฒนธรรมการรับประทานอาหารในเมืองเอโดะที่ส่งผลต่อการบริโภคในภาคชนบททำให้เกิดวัฒนธรรมไคเซกิ (Kaiseki) คือการรับประทานอาหารข้าวสวยกับกับข้าว โดยพิจารณาจากลักษณะของห้องครัวที่มีหลักฐานปรากฏว่าเริ่มมีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้เตาไฟและเครื่องครัวเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนกับข้าวที่เพิ่มมากขึ้นตามรูปแบบการรับประทานอาหารแบบไคเซกิ (สุพลธัช เตชะบุรณ์, 2560: 379)

4.3 เศรษฐกิจ

ในสมัยเอโดะเดิมที่เป็นสังคมศักดินาที่ดำรงอยู่ได้ด้วยพึ่งพาผลผลิตของชาวนาเป็นหลัก โดยมีหมู่บ้านเป็นหน่วยการปกครองที่เล็กที่สุด มีกรรมกรหมู่บ้านคอยดูแลกิจการภายในและที่สำคัญที่สุดคือต้องคอยรับผิดชอบเรื่องการส่งส่วย ซึ่งทางแคว้นจะกำหนดลงมาว่าแต่ละหมู่บ้านต้องเสียเป็นจำนวนเท่าไร เศรษฐกิจหมู่บ้านญี่ปุ่นมีการพึ่งพาตนเองและมีลักษณะปิดค่อนข้างสูง สภาพการผลิตมักจะทำกันเองในระดับหมู่บ้าน เช่น การใช้หรือจัดหาน้ำและปุ๋ยเพื่อการเพาะปลูก เป็นต้น หมู่บ้านจึงเป็นทั้งหน่วยเบื้องต้นของการบริหารสำหรับชนชั้นปกครองและเป็นหน่วยเบื้องต้นที่จำเป็นต่อการผลิตของชาวนา จึงต้องมีกฎหรือข้อตกลงระหว่างชาวนา เพื่อการใช้ชีวิตและการผลิตร่วมกัน (คมศักดิ์ สันติพิทักษ์วงศ์, 2528) ต่อมาเนื่องจากการค้าระหว่างประเทศถูกปิดกั้นด้วยการปิดประเทศ ระบบชั้นกินโกไตจึงกลายเป็นตัวกระตุ้นเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ ค่าใช้จ่ายส่วนมากที่เกี่ยวข้องกับระบบชั้นกินโกไต รวมถึงบริการขนส่งและการเดินทาง การสร้างและซ่อมแซมเครือข่ายในเมืองเอโดะ และการบำรุงรักษาของเจ้าหน้าที่ กระจายค่าใช้จ่ายเหล่านี้ไปตามทางหลวงตลอดจนในเมืองเอโดะและแคว้นต่าง ๆ เพื่อให้ได้เงินสดในการใช้จ่าย ไคเมียวมีการขายข้าวและสินค้าอื่น ๆ ในโอซาก้าทำให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเมืองในฐานะศูนย์กลางการค้า เพื่อรับมือกับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นของระบบชั้นกินโกไต แต่ละแคว้นถูกบังคับให้ใช้กลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อลดค่าใช้จ่ายหรือหาวิธีเพิ่มรายได้ แน่แน่นอนว่าผลกระทบของระบบต่อการพัฒนาเมืองเอโดะนั้นทำให้เกิดการเติบโตของประชากรอย่างรวดเร็วซึ่งมีจำนวนมากกว่า 1 ล้านคนในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 ควบคู่ไปกับการต้องการของผู้บริโภคที่เพิ่มขึ้น และเมืองเอโดะก็กลายเป็นศูนย์กลางของการคมนาคม การกระจายสินค้าและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นส่วนช่วยในการสร้างอัตลักษณ์และวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนใครที่ส่งผลต่อไปยังยุคสมัยใหม่

เนื่องจากการเดินทางไปเมืองเอโดะใช้เวลาหลายวัน พวกไคเมียวจึงต้องแวะพักหลายจุดบนเส้นทางโกโคไต จุดแวะพักเหล่านี้ก็กลายเป็นจุดพักแรมที่บรรดาไคเมียวสามารถพักผ่อนและรับประทานอาหารว่างหรือพักค้างคืนได้ มีการสร้างเมืองเพื่อรองรับนักเดินทางเหล่านี้ ทำให้หลาย ๆ เมืองกลายเป็น “เมืองแห่งพ่อค้า”

อย่างที่โอซาก้ากลายเป็นในช่วงนี้ ยิ่งไปกว่านั้นการที่ไคเมียวผู้มั่งคั่งอาศัยอยู่ในเมืองเอโดะเป็นเวลานาน เมืองเอโดะจึงกลายเป็นศูนย์กลางการบริโภคที่สำคัญ นอกจากนี้ผู้ที่ติดตามไคเมียวระหว่างทางไปยังเมืองเอโดะ ยังทำให้เมืองเติบโตจากหมู่บ้านชาวประมงเล็ก ๆ กลายเป็นเมืองที่มีประชากรนับล้านคน ผลกระทบของระบบชนชั้นกินโกไตคือการอพยพคนจำนวนมากจากทุกส่วนของญี่ปุ่นไปยังเมืองเอโดะ เมืองเอโดะจึงไม่เพียงแต่เป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดในโลก แต่ยังคงกลายเป็นเมืองแรกที่เข้าถึงผู้คนจำนวนมากด้วย เมืองหลายแห่งที่ไคเมียวมีปราสาท อย่างเช่น โอซาก้า ฮิโรชิมา และนาโกยะ ได้รับการพัฒนาจนเป็นเมืองขนาดใหญ่ โอซาก้ากลายเป็นศูนย์กลางการค้าและการเงินชั้นนำ การขยายตัวของเมืองเป็นพื้นฐานสำหรับเศรษฐกิจของประเทศ กระตุ้นความต้องการสินค้าเกษตรและสินค้าอื่น ๆ ที่ผลิตในพื้นที่ชนบทและนำไปสู่การเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับความทันสมัยของญี่ปุ่น สินค้าบริโภคและตลาดการเงินเติบโตขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการการบริโภคของไคเมียวและชนชั้นซามูไร ชาวนาเปลี่ยนจากการทำการเกษตรเพื่อยังชีพไปเป็นการเพาะปลูกเชิงพาณิชย์เพื่อขายในตลาด อุตสาหกรรมในเมือง เช่น การทอผ้า สิ่งทอ และการผลิตเหล้าสาเก เป็นพื้นฐานสำหรับการเติบโตอย่างรวดเร็วในเวลาต่อมาของอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในสมัยเมจิ ส่งผลให้ผ้าทอของสตรีในหมู่บ้านชวานากกลายเป็นส่วนหนึ่งของสินค้าในเมืองใหญ่ รวมไปถึงไหมดิบซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทอผ้าไหมในแหล่งสำคัญที่เมืองเกียวโตก็เป็นผลผลิตมาจากครอบครัวชวานาในหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ (เบญจางค์ อาร์สลาเนียน, 2559: 67)

4.4 การเปลี่ยนแปลงฐานะและบทบาทของชนชั้นพ่อค้า

ในช่วงสมัยเอโดะเป็นช่วงที่ประเทศญี่ปุ่นปิดประเทศ ไม่ทำการค้ากับต่างชาติยกเว้นประเทศจีนและฮอลันดาที่ยังติดต่อค้าขายที่เมืองนางาซากิเท่านั้น ซึ่งการปิดประเทศนี้ทำให้เกิดจุดเปลี่ยนภายในประเทศ ชนชั้นพ่อค้าได้รับการส่งเสริมจนเกิดการก่อตั้งกลุ่มพ่อค้าใหม่ขึ้น เดิมทีในบรรดาชนชั้นของญี่ปุ่นนั้น ชนชั้นนักรบหรือ Shi เป็นชนชั้นที่สูงที่สุดในสังคม เพราะเป็นชนชั้นที่ทำหน้าที่ปกครองประเทศ ชนชั้นนี้ได้แก่ โชกุน ไคเมียว และซามูไร รองลงมาคือชนชั้นชวานา หรือ No ซึ่งถือเป็นอาชีพที่มีเกียรติและบุญคุณแก่ประเทศ คือเป็นผู้ผลิตอาหารเลี้ยงประชากรทั่วประเทศจึงได้รับการยกย่องจากสังคม ถัดจากชวานาเป็นช่างฝีมือ หรือ Ko ส่วนชนชั้นที่ต่ำที่สุดได้แก่ชนชั้นพ่อค้า หรือ Cho เข้าใจกันว่าเป็นการจัดชนชั้นตามความเชื่อแนวคิดของขงจื้อที่ว่าพ่อค้าเป็นผู้เอารัดเอาเปรียบ แสวงหาแต่ผลประโยชน์จากความเหน้อยยากของผู้อื่น เป็นเพียงผู้ซื้อขายสิ่งของที่ผู้อื่นผลิตขึ้นมา จึงเป็นชนชั้นที่ไม่ควรได้รับเกียรติในสังคม แต่ผลจากระบบชนชั้นกินโกไตทำให้ไคเมียวทุกคนต้องเดินทางไปยังเมืองเอโดะเพื่อเข้าไปรายงานตัวกับโชกุน ทำให้ชนชั้นพ่อค้าในสมัยเอโดะร่ำรวยขึ้นจากการช่วยไคเมียวขายข้าวและสิ่งของที่ไคเมียวได้จากการเก็บภาษี อีกทั้งการที่ไคเมียวต้องจับจ่ายใช้สอยและบริโภคในระหว่างการเดินทาง เมืองต่าง ๆ ที่ชบวนของไคเมียวเดินทางผ่านหรือต้องหยุดพักค้างแรม ก็จะกลายเป็นสถานที่ที่ดึงดูดผู้คนและพ่อค้าให้เข้ามาสู่ภาคบริการมากขึ้น เมื่อการค้าเจริญขึ้นชนชั้นพ่อค้าสะสมทรัพย์สินได้มากขึ้น ก็สามารถผลักดันบทบาทชนชั้นพ่อค้าจนขึ้นมาเป็น “ชนชั้นนายทุน”

ระบบชั้นกินโกโตส่งผลกระทบต่อชนชั้นนักรบเป็นอย่างมาก คือ ทำให้นักรบปีภาระค่าใช้จ่ายมากขึ้น ตั้งแต่การเดินทางไปเมืองหลวง ค่าของกำนันที่ต้องมอบให้โชกุน ค่าใช้จ่ายสำหรับบุตรภรรยาที่อาศัยในเมืองเอโดะ การแข่งขันการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยเพื่อไม่ให้สามิที่เป็นผู้ปกครองเมืองต้องเสียหน้า ภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้ทำให้ไดเมียวต้องกู้หนี้ยืมสินพ่อค้า หรือเรียกได้ว่า การกู้ยืมของไดเมียว (Daimyo Gashi) เป็นการที่ไดเมียวมีค่าใช้จ่ายจำนวนมากจนประสบปัญหาทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลังศตวรรษที่ 17 ที่พ่อค้าได้คิดอัตราดอกเบี้ยสูง หรือมีการขอหลักประกันจากไดเมียวเพราะเกรงว่าไดเมียวจะไม่ยอมจ่ายเงินคืน หรือใช้อำนาจยุบร้านค้าของตน เมื่อไดเมียวไม่สามารถชำระหนี้ได้ ส่วนใหญ่มักแก้ปัญหาโดยการให้ลูกชายของตนเองแต่งงานกับลูกสาวพ่อค้า บ้างก็รับลูกของพ่อค้ามาเป็นบุตรบุญธรรม หรือแม้แต่ขายตำแหน่งชามูโร และตำแหน่งทางราชการให้แก่พ่อค้า พ่อค้าจึงสามารถเปลี่ยนฐานะมาเป็นชนชั้นนักรบได้ ซึ่งเดิมทีผู้ที่จะเป็นนักรบได้นั้นจะต้องเป็นผู้ที่สืบเชื้อสายเท่านั้น ระบบชั้นกินโกโตจึงมีส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้ชนชั้นพ่อค้าใบบาทและสถานภาพที่ดีขึ้นจนทำให้พ่อค้ามีอิทธิพลและความมั่นคงมากขึ้น

การขยายตัวทางเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงฐานะของชนชั้นพ่อค้าทำให้เกิดพ่อค้าหลากหลายรูปแบบขึ้นในสมัยเอโดะ คือ พ่อค้าตามท้องถิ่น (Rural Trader) เช่น พ่อค้าเร่ขายที่เดินทางรับซื้อและขายสินค้าไปตามท้องถิ่นและตามเมืองต่าง ๆ สินค้าที่พ่อค้าเร่ขายเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ยาประจำบ้าน มุ้ง เสื้อ กิโมโน สี เกลือ และเสื่อญี่ปุ่น เป็นต้น พ่อค้าเร่ขายประเภทนี้เกิดขึ้นในช่วงต้นของยุคเอโดะ เพราะรัฐบาลได้ตั้งกฎเกณฑ์ให้ชาวนาอยู่ติดกับที่ดินและห้ามชาวนาค้าขาย เพื่อชาวนาจะได้ทำประโยชน์บนที่ดินที่ชาวนาดูแลอย่างเต็มที่ พ่อค้าเหล่านี้เมื่อสะสมทุนได้มากขึ้นก็ตั้งร้านค้าและประกอบอาชีพอื่นด้วย เช่น ออกเงินกู้ให้ชาวนา และลงทุนในที่ดิน หรือพ่อค้าบางแห่งจะหันไปเริ่มกิจการค้าอุตสาหกรรมในท้องถิ่นอื่น พ่อค้าขายส่ง (The Wholesalers) พ่อค้าเหล่านี้จะมีกิจการอยู่ตามเมืองใหญ่ เช่น โอซาก้า ซึ่งเป็นเมืองที่ชนชั้นปกครองส่งข่าวสารและส่งผลิตภัณฑ์ของแคว้นไปขาย พ่อค้าเหล่านี้จะมีโกดังเก็บสินค้าและเรือบรรทุกสินค้าพร้อมทั้งรับซื้อตัวสัญญาใช้เงิน ทำโรงรับจำนำ และบางครั้งก็มีกิจการโรงแรมด้วย ทำให้ธุรกิจการค้าเริ่มมีการแบ่งตามประเภทของสินค้าและตามพื้นที่ เช่น การเป็นพ่อค้าขายส่งข้าว เกลือ ฝ้าย ในเมืองโอซาก้า เมืองเอโดะ และเกียวโต ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดพ่อค้าคนกลาง (Nakagai) ในท้องถิ่นต่าง ๆ พ่อค้าคนกลางจะรับซื้อสินค้าจากผู้ผลิตในท้องถิ่นและขายให้แก่พ่อค้าขายส่งในเมือง รูปแบบต่อมาคือพ่อค้านายธนาคาร เป็นพ่อค้าที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลให้ดูแลการเงินให้อยู่ในระเบียบกฎหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าหน้าที่ของพ่อค้านายธนาคารคือกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนเงินที่เมืองโอซาก้า ซึ่งเป็นมาตรฐานสำหรับค่าเงินทั่วประเทศ ต่อมามีการพัฒนาขึ้น เริ่มรับฝากเงินและมีการให้กู้เงินโดยรับเป็นใบฝากแทนเงิน รวมทั้งคิดดอกเบี้ยจากการให้กู้เงินด้วย และรูปแบบสุดท้ายคือพ่อค้านายโกดัง ตามระบบชั้นกินโกโตนั้นไดเมียวจะต้องเดินทางเข้าไปรายงานตัวในเมืองเอโดะ ไดเมียวก็จะส่งข้าวและผลผลิตจากแคว้นของตนเองเพื่อไปขายตามเมืองต่าง ๆ แต่เนื่องจากชนชั้นปกครองไม่ได้รับอนุญาตให้ค้าขายไดเมียวจึงต้องเช่าโกดังจากพ่อค้าตามเมืองต่าง ๆ

และให้พ่อค้านายโกดังเป็นผู้ดูแล เก็บรักษา ขายข้าวและขายผลผลิตต่าง ๆ รวมทั้งเก็บเงินไว้ให้ และพ่อค้าเหล่านี้ก็จะได้รับค่าตอบแทน ตัวอย่างพ่อค้าที่ประสบความสำเร็จอย่างมากในสมัยปลายเอโดะที่สามารถขยายกิจการจากการค้าขนาดเล็กจนกลายเป็นบริษัทใหญ่ที่ควบคุมเศรษฐกิจของประเทศได้คือบริษัทของตระกูลมิตซูฮุ (Mitsui)

มีบริษัทจำนวนมากที่มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจในสมัยเอโดะ โดยบริษัทมิตซูฮุเป็นบริษัทขนาดใหญ่ที่เกี่ยวกับการเงินที่เก่าแก่ที่สุดบริษัทหนึ่งในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น จากประวัติศาสตร์อันยาวนานของตระกูลมิตซูฮุทำให้ในช่วงศตวรรษที่ 17 มิตซูฮุมีนโยบายใหม่ ๆ ที่ต่างจากตระกูลอื่น คือ การขายโดยรับเงินสดและการกำหนดราคาตายตัวที่แน่นอน การลงบัญชีในสมุดบัญชี 2 ครั้ง การฝึกงาน และระบบการแบ่งส่วนแบ่งของกำไร อันมีผลต่อไปยังยุคสมัยใหม่ที่ทำให้ตระกูลมิตซูฮุได้ก่อตั้งธนาคารที่เป็นสำนักงานใหญ่ ตั้งกองทุนเงินบำเหน็จปลายปีของพนักงาน และเริ่มระบบโบนัสประจำปี บริษัทอื่นที่มีบทบาทสำคัญอีกก็คือ บริษัทซุมิโตโม (Sumitomo) โดยมีมาซาโตโมะ ซุมิโตโมะ (Masatomo Sumitomo) เป็นผู้ก่อตั้งธุรกิจการค้า เข้าตั้งตำแหน่งชามูโรมาเปิดร้านขายหนังสือ ยา และเครื่องใช้ที่ทำด้วยเหล็ก เป็นผู้หาทองแดงให้กับบรรดาโชกุนและเป็นผู้ส่งออกทองแดงรายสำคัญ และคนสุดท้ายคือ โคโนอิเกะ ชิโนโรกุ (Konoike Shinroku) เป็นพ่อค้าจากเมืองโอซาก้าอีกคนหนึ่งที่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ตั้งแต่ก่อนยุคเอโดะเขาได้เริ่มกิจการค้าเหล้าสาเกและตั้งโรงเหล้าทำเหล้าสาเกส่งไปขายยังเมืองเอโดะจนกลายเป็นธุรกิจ เนื่องจากระบบซันกินโกไต โคโนอิเกะเห็นโอกาสอันดีในการเริ่มต้นธุรกิจการเดินทางเรือเพื่อบริการไคเมียว ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของประเทศญี่ปุ่น การทำธุรกิจทำให้เขามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับไคเมียว ทำให้ตระกูลโคโนอิเกะเข้าสู่ธุรกิจการปล่อยเงินกู้ให้ไคเมียว ใน ค.ศ. 1656 โคโนอิเกะได้ตั้งร้านรับแลกเปลี่ยนเงินตราในเมืองโอซาก้าซึ่งต่อมาได้กลายเป็นหนึ่งในสมาชิกของธุรกิจการแลกเปลี่ยนเงินตราที่มีชื่อเสียง

กิจกรรมต่าง ๆ ของพ่อค้าสมัยเอโดะทำให้การใช้เงินแพร่หลายทั่วประเทศญี่ปุ่นและทำให้เกิดการรวมตลาดกันมากขึ้น โดยในสมัยเอโดะนี้เมืองแต่ละเมืองจะใช้เงินต่างกันไป เงินที่ใช้ภายในประเทศจะมีอยู่ทั้งหมด 3 ประเภท คือ เหรียญทอง เหรียญเงิน และเหรียญทองแดง เช่น เมืองเอโดะจะใช้เหรียญทอง ส่วนเมืองโอซาก้าจะใช้เหรียญเงินในการค้าขาย เมื่อการค้าพัฒนาพ่อค้าเงินได้ทำการแยกสาขา ตั้งตลาดสินเชื่อ และออกไปส่งจ่ายเงิน เช่น ฮนเรียวเกะ (Honryogae) จะทำเกี่ยวกับเหรียญทองและเหรียญเงิน ส่วนวากิเรียวเกะ (wakiryogae) จะทำเกี่ยวกับทองแดง ส่วนธนบัตรแต่ละแคว้นจะพิมพ์ใช้เองภายในแคว้นของตนเอง การหมุนเวียนเงินภายในประเทศจึงยังไม่ค่อยมีความคล่องตัว (ยูพา คลังสุวรรณ, 2001: 1-11)

5. สรุปผลการศึกษา

ประเทศญี่ปุ่นในสมัยเอโดะภายใต้การปกครองของตระกูลโทกุกาวะมีการปกครองในระบบศักดินา โดยไคเมียวจากทุกแคว้นจะขึ้นตรงกับรัฐบาลส่วนกลางเท่านั้น ซึ่งไคเมียวจะมีเมืองและกำลังทหารของตน จึง

ทำให้เกิดระบบชนกินโกโตหรือระบบสลับกันเข้าเฝ้าขึ้น ซึ่งระบบชนกินโกโตในสมัยเอโดะนี้เกิดจากการที่โชกุนโทกุกาวะไม่ไว้วางใจต่อบรรดาไดเมียว และเป็นการป้องกันการรวมตัวกันของไดเมียว ทำให้ไม่สามารถส่งสุมกำลังพลได้อย่างสะดวกอันเป็นผลต่อความมั่นคงของทางรัฐบาล ไดเมียวต้องสลับกันเข้ามาประจำที่เมืองเอโดะเป็นเวลานานเพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อโชกุน ส่วนภรรยาและบุตรของไดเมียวจะต้องประจำอยู่ที่เมืองเอโดะเสมือนเป็นตัวประกันเพื่อป้องกันการต่อต้าน โชกุนจึงสามารถควบคุมอำนาจและอิทธิพลของไดเมียวได้

ผลจากระบบชนกินโกโตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากทั้งทางสังคมและทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นในสมัยเอโดะ การที่ไดเมียวจากแต่ละแคว้นต้องสลับกันเดินทางมาประจำยังเมืองเอโดะทำให้เกิดการพัฒนาการคมนาคมให้สามารถเดินทางได้อย่างสะดวกมากขึ้น ถนนจากทุกแคว้นมุ่งตรงมายังเมืองเอโดะ เกิดการพัฒนาาระบบสื่อสารตามมา เพื่อให้แต่ละแคว้นสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากขึ้น มีการตั้งที่ทำการไปรษณีย์ขึ้นบนถนนสายหลักและถนนสาขาย่อยให้บริการ เมื่อไดเมียวและผู้ติดตามของไดเมียวเดินทางมายังเมืองเอโดะเป็นจำนวนมาก ทำให้เมืองเอโดะพัฒนาเจริญรุ่งเรือง มีประชากรเกินล้านคนภายในช่วงต้นศตวรรษที่ 18 ในระหว่างการเดินทางมายังเมืองเอโดะของไดเมียวทำให้เกิดโรงแรมและร้านค้าคอยให้บริการ ผู้คนต่างอาชีพเริ่มเดินทางมายังเมืองเอโดะมากขึ้นทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมระหว่างแคว้น ทำให้ญี่ปุ่นมีวัฒนธรรมร่วมกันทั้งประเทศและกลายเป็นหนึ่งในกระบวนการขัดเกลาทางสังคมด้วย พ่อค้าเริ่มเข้ามามีบทบาททางสังคมในยุคสมัยนี้เป็นผลให้ฐานะของชนชั้นพ่อค้าในสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นจากเดิมที่ที่เป็นชนชั้นที่ต่ำที่สุด ทั้งหมดเป็นส่วนช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจ การบริโภค การเงิน วัฒนธรรม ระบบการสื่อสาร และระบบการคมนาคมเกิดการขยายตัวออกไปยังแคว้นต่าง ๆ ทำให้หันมาพึ่งพาพ่อค้ามากขึ้น เกิดเป็นทุนการค้าและค่อยๆกลายเป็นการผลิตสินค้าเพื่อการขายไม่ใช่เพื่อการบริโภคเองเหมือนดั้งเดิม จนเกิดการสั่นคลอนรากฐานของระบบศักดินา และแม้ว่าการปิดประเทศของประเทศญี่ปุ่นนี้จะทำให้ญี่ปุ่นล้าหลังกว่าประเทศตะวันตกในด้านเทคโนโลยีต่าง ๆ แต่ก็ทำให้เศรษฐกิจภายในเติบโต ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อไปยังยุคสมัยใหม่ที่ทำให้คนญี่ปุ่นสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างรวดเร็ว

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารตีพิมพ์

- เขียน ธีระวิทย์. (2511). **วิวัฒนาการการปกครองของญี่ปุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพินทยา.
- คมศักดิ์ สันติพิภพวงศ์. (2528). **วิวัฒนาการทุนนิยมของญี่ปุ่น Nihon Shihonshugi no Ayumi**. พิมพ์ครั้งที่ 1. โครงการแปลไทย - ญี่ปุ่น มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- เบญจรงค์ ใจใส แดร์ อาร์สถานีอง. (2559). “การเปลี่ยนแปลงของสถานะสตรีในประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นจากสมัยโบราณถึงสมัยเอโดะ” **วารสารเครือข่ายญี่ปุ่นศึกษา** 6,2 : 67.
- พิรภัทร หัวเหมิ. (2561). **เกียวโต ประวัติศาสตร์พันปี Kyoto no Rekishi**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ยิปซี.
- ยุพา คลังสุวรรณ (2544). “พ่อค้าเอโดะ.” **วารสารญี่ปุ่นศึกษา** 17,2 : 1-11.
- วีระชัย โชคมุกดา. (2554). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่น**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ยิปซี.
- ศิริพร ดาบเพชร. (2556). **ประวัติศาสตร์ญี่ปุ่นสมัยใหม่ : จากปลายสมัยโทกุกาวะถึงการสิ้นสุดจักรวรรดินิยมญี่ปุ่น**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุพลชัย เตชะบุรณ์. (2560). “The Japanese Consumer: An Alternative Economic History of Modern Japan.” **วารสารมนุษยศาสตร์** 24,1 : 378-379.
- Constantine Vaporis. (1995). “The Early Modern Origins of Japanese Tourism.” **Senri Ethnological Studies** 38 : 25-38.
- _____. (1997). “To edo and back: Alternate Attendance and Japanese Culture in the Early Modern Period.” **The society for Japanese Studies** 33,1 : 25-67.
- Desley Petersen. (2530). **Japanese attitudes to women, marriage and family since The Tokugawa period and their effect on families separated by sankin kotai, dekasegi and tanshin funin**. Master of Arts in Japanese at Massey University.
- Mark Ravina. (1995). “State-Building and Political Economy in Early-Modern Japan.” **The Journal of Asian Studies** 54,4 : 997-1002.

Yotaro Sakudo. (1989). "In Search of the Origins of the Modern Japanese Economy : History of the Civilization of Great Merchant Families and Zaibatsu." **Senri Ethnological Studies** 26 : 31-49.

ข้อมูลจากเว็บไซต์

Andrew Tenorio. (2563). **The Daimyo and Edo: Impact of the Sankin Kotai System.** เข้าถึงเมื่อ 8 สิงหาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://academic.mu.edu/meissnerd/sankin-kotai.html#:~:text=The%20sankin%20kotai%20system%20was,had%20many%20impacts%20to%20Japan.&text=In%20addition%2C%20those%20who%20accompanied,million%20by%20the%2018th%20century.>